УРЕДНИЧКИ ТРАГОВИ И КРИСТАЛИ

Традиција будућности Драгоша Калајића

Пише: Бранко Кукић

Писати данас о Драгошу Калајићу као уреднику у издаваштву подразумева да се нешто каже и о његовим идејама, односно о његовој улози у стварању одређеног мишљења у нашој култури.

Драгош Калајић је седамдесетих и осамдесетих припадао оним људима који су веровали да се модерна мисао не може развијати ако није утемељена у традицији. Традиција је подразумевала сва она искуства, како у уметности тако и у филозофији, која је човек кроз развој цивилизације стекао да би могао у савремености да обухвати свет као целину, да га сагледа у свим његовим аспектима, да се суочи са свим његовим манифестацијама, да би човеково деловање у времену имало смисао, да би се испољило као низ процеса међусобно зависних, а не као низање партикула које ће представљати складиште идеја и појава. Калајић традицију, дакле, није схватао у традиционалистичком смислу везивања за окамењене обрасце, моделе и фигуре пуке прошлости, него као живо пулсирање континуитета живота. Дакле, у духу Е. Паунда који је говорио да традиција нису ланци за окивање. Наравно да у једној малој култури, оптерећеној зависношћу од великих култура, разореној идеологијом тоталитарног мишљења, примитивној у својој немогућности да свет схвати као континуитет, оптерећеној прошлошћу и без поверења у будућност, у култури цензуре и аутоцензуре, мишљење

попут овог није наилазило на шире разумевање и прихватање. Из једне вулгарно патријархалне и марксистичко-лењинистичке визуре, овакво мишљење је осуђивано и тумачено као један вид реакционарног, конзервативног мишљења. Сметнуло се, дакле, с ума да је управо одсуство оваквог мишљења довело до тоталитаризма, који у својој суштини не прихвата и не трпи континуитет.

Као млад и образован човек, Калајић је на разне начине покушавао да јавност приближи идејама које је заступао, а које су биле чврсто утемељене код бројних мислилаца и дела у Европи, а делимично у Америци. Те своје идеје он је најпре износио у текстовима у часопису „Дело", а потом их је сабрао и објавио у књизи „Упориште". Такође је у „Делу", као члан редакције, објављивао текстове аутора који су заступали ове идеје, а чији су текстови изашли у зборнику „Мит, традиција, савременост". У овом зборнику је наш читалац први пут могао да на једном месту сагледа суштину идеја традиције као континуитета, односно – како би Калајић рекао – *као део традиције будућности*. Ту пре свега мислим на текстове М. Елијадеа, Е. Золе, К. Керењија, Е. Јингера.

Треба такође рећи да је Калајић у часопису „Дело" приредио и неколико тематских бројева посвећених традиционалним културама (Јапан, Индија, ислам), као и неким феноменима савремене културе који су били актуелни тих година (утопија, рок-култура). Било је то, с једне стране, сагледање древних култура у смислу стварања светске културе, а с друге критика савремене културе под велом дисконтинуитета са традиционалним културама.

Али, с Калајићевим преласком у издавачку кућу „Књижевне новине" и покретањем неколико библиотека, он ће бити у могућности да објави неке главне ауторе чије су идеје биле теме размишљања о јединству култура, као и ауторе који су заступали Традицију не као историју, него као метафизику.

Пре него што се осврнем на Калајићев уређивачки рад у „Књижевним новинама", треба нагласити да је он прихватање традиције – у чијој је есенцији *биће* или *бити* – гледао из два супротна угла. Један пут традиције према савременом човеку је лунарни или хтонски, хоризонтални пут. Он се манифестује у културама Велике Мајке, односно Земље, доњег света, чије су карактеристике емотивност, сексуалност, обнова света (рађање и умирање). Други пут је соларни, вертикални, чији је атрибут Сунце. Његова карактеристика је мушки принцип, снага и одговорност. Овај други пут је, према Калајићу, пут великих култура (Грчка, Рим, Индија, Јапан).

У издавачкој кући „Књижевне новине" Калајић је покренуо неколико едиција од којих треба издвојити две: „Кристали" и „Исток – Запад". Из самих назива ових едиција јасна је Калајићева идеја да је у првој хтео да објављује врхунска дела која су обележила онај соларни део људске цивилизације, а у другој је желео да приближи два света, две културе које су се у историјским процесима разградње раздвојиле и посредством ратова идеологија постале антагонистичке. Калајић је следио идеју да културе Истока и Запада имају исти корен и темељ и да ће њихово поновно приближавање значити успостављање новог пута човечанства. У овој едицији није изашло много књига, али свакако треба издвојити књиге Денија де Ружмона („Митови о љубави", „Авантура западног човека"), мислиоца чија је идеја уједињене Европе итекако актуелна последњих година, упркос разилажењима, препрекама и несугласицама. Треба поменути и књиге Ибн Хазма („Голубичина огрлица"), великог писца и мислиоца шпанског ислама, затим велико дело Густава Мејринка („Анђео са западног прозора"), једну чудесну похвалу езотерији и паралелним световима.

Најбољи Калајићев издавачки подухват свакако је библиотека „Кристали". У тој едицији његова намера је била да нашем читаоцу приближи велика дела која су, пре свега, пратила вертикалну човекову мисао, било да су аутори тих дела били пагани или хришћани, агностици или мистици. Та библиотека је драгоцена јер је савременом читаоцу скренула пажњу на идеју интегралног која је, упркос екстремима који прате све велике епохе човечанства, увек присутна, и непрекидно ублажава и приближава људске крајности, дајући смисао мишљењу и стварању. Из ове едиције пре свега треба издвојити сабране текстове Леонида Шејке, једног оригиналног уметника и мислиоца чије идеје код нас нису прихваћене и проучене у мери у којој ова мисао то заслужује. Даље треба истаћи интегрално издање књиге „Пол и карактер" Ота Вајнингера, једног узбудљивог, контроверзног и изазовног дела с почетка XX века. Издвајамо такође и Плотинова дела, Шпенглерову „Пропаст Запада", књиге Берђајева и Шестова, Де Ружмона, као и изабране списе Јулијана Императора.

Иако Калајић у „Књижевним новинама" није дуго радио (и ова издавачка кућа је, као и многе друге, пропала), као уредник је оставио изванредан и трајан траг, пре свега својим естетским и филозофским опредељењем, а затим и утицајем који је имао на бројне младе ствараоце и читаоце. Формирао је један круг око себе који се није ни морао слагати са његовим идејама, али је у Драгошу Калајићу препознао човека широког образовања, са јасном визијом пута савременог човека којим би он могао да се упути да би остао веран „традицији будућности". **<**

(Извор: www.dragokalajic.com, 2012)

Објављено: уторак, 12. јул 2016, 11:10h